Bijlage 3: Samenvatting omgevingsvisie

1. Vooruitkijken naar 2050

De gemeente Waalwijk bereidt zich actief voor op de toekomst. Daarom maken we een omgevingsvisie waarin we vastleggen over hoe we willen dat onze gemeente er in de toekomst uitziet. Voorliggende visie is de eerste versie welke in een continu-proces geactualiseerd zal worden. De omgevingsvisie is onderdeel van de Omgevingswet en een verplicht beleidsstuk voor gemeenten, provincies en de rijksoverheid.
De gemeenteraad heeft de opdracht gegeven om gelijktijdig met het opstellen van de omgevingsvisie een strategische visie te ontwikkelen. De omgevingsvisie vormt het ruimtelijk strategisch kader waarin we beschrijven hoe we onze fysieke leefomgeving richting 2050 willen ontwikkelen. Waar de strategische visie de hoofdlijnen schetst, geeft de omgevingsvisie richting aan de ruimtelijke keuzes die nodig zijn voor een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving voor inwoners, ondernemers, bezoekers en toekomstige generaties.

2. Kernkwaliteiten en opgaven

2.1 Inleiding

Om te zorgen dat de gemeente Waalwijk ook in 2050 een prettige gemeente is om te wonen, werken, verblijven en naar school te gaan, willen we in ieder geval de kwaliteiten die we al hebben behouden en versterken. Tegelijk willen we ook kwaliteiten toevoegen en moeten we inspelen op de opgaven, trends en ontwikkelingen die op ons afkomen.

2.2 Kernkwaliteiten

Waalwijk staat voor belangrijke keuzes. De ambitie is om bestaande kwaliteiten te behouden en versterken en tegelijkertijd ruimte te maken voor nieuwe opgaven en ontwikkelingen.

Veelzijdig landschap

Waalwijk ligt op de grens van zand, klei en veen en kent een rijk en afwisselend landschap, waarin natte en droge gebieden elkaar afwisselen. In en rondom de gemeente liggen waardevolle natuurgebieden, zoals de Westelijke Langstraat en de Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen. Onze gemeente ligt in de streek ‘De Langstraat’ en is onderdeel van de regio Hart van Brabant. De historie van deze streek is zichtbaar in onze gemeente door de aanwezige landschappelijke structuren, zoals oude dijken, vaarten en havens. Tijdens de Industriële Revolutie groeide de Langstraat uit tot het centrum van de schoen- en lederindustrie. Erfgoed, zoals de Halvezolenlijn, herinnert aan dit verleden. Het gevarieerde landschap is een belangrijke kracht van de gemeente:

het zorgt voor bijzondere natuur, heeft invloed gehad op de manier waarop het landschap is ingericht en gebruikt en vormt zo de basis voor het ontstaan van onze dorpen en stad.

Een diverse samenleving

De gemeente kent een dynamische mix van stedelijke en dorpse kernen. Inwoners met uiteenlopende achtergronden zorgen samen voor een levendige gemeenschap. Dat vertaalt zich in een actief verenigingsleven. De gemeente beschikt over een goede basis aan voorzieningen, waaronder basis- en middelbaar onderwijs, culturele instellingen (zoals Theater De Leest en het Schoenenkwartier) en een breed scala aan sportaccommodaties, waaronder de zwembaden Olympia en Zidewinde en sportclubs als RKC Waalwijk en HV Tachos op hoog niveau. Waalwijk is een levendige en hechte gemeente waar ontmoeting, ontspanning en samenzijn centraal staan.

Een sterke economie

Met een sterke positie in de logistiek, maakindustrie en het midden- en kleinbedrijf is Waalwijk een economische motor in de regio. De gemeente is uitgegroeid tot een logistieke hotspot met uitstekende verbindingen over weg en water en een sterke toename in werkgelegenheid. Vooral in de logistieke sector, die met 60% groeide in de afgelopen 10 jaar. Tegelijkertijd blijven traditionele sectoren als de meubel-, keuken- en auto-industrie en de schoenen- en ledersector een wezenlijk onderdeel van het economisch profiel. Het midden- en kleinbedrijf speelt hierin een cruciale rol, en is goed voor bijna de helft van de banen. Waalwijk combineert zo innovatie met vakmanschap en behoudt haar identiteit als werkplaats van Brabant met een stevige aanpakkersmentaliteit.

2.3 Opgaven, trends en ontwikkelingen

De gemeente Waalwijk staat voor diverse opgaven op het gebied van leefomgeving en landschap. Een gezonde bodem en voldoende schoon water zijn van essentieel belang voor een leefbare toekomst. Daarom moeten water en bodem sturend zijn in ruimtelijke keuzes. Ook het versterken van de biodiversiteit is cruciaal voor een gezond ecosysteem. Tegelijkertijd vereist klimaatverandering dat de gemeente zich beter aanpast aan extremen zoals hitte en wateroverlast, waardoor natuur en landbouw voor grote opgaven staan. De energietransitie vraagt daarnaast om een omslag naar duurzame energie en bewuster ruimtegebruik in de onder- en bovengronds, zodat we alle energie-infrastructuur die hiervoor nodig is een plek kunnen geven.

Ook op sociaal vlak zijn er uitdagingen. De veranderende samenleving, door een groeiende en vergrijzende bevolking en meer alleenstaanden, vergroot de druk op de woningmarkt en op voorzieningen, zoals zorg, onderwijs, infrastructuur en openbaar vervoer. Tegelijkertijd is het nodig om het welzijn van inwoners te verhogen door te investeren in een leefomgeving die ontmoeting stimuleert, toegankelijk en veilig is en uitnodigt tot gezonde keuzes. De mobiliteitstransitie is daarbij onmisbaar: voor de leefbaarheid is het belangrijk om te investeren in een robuust openbaar vervoersnetwerk en meer ruimte te maken voor fietsen en wandelen.

Tot slot speelt de economie een belangrijke rol in de ontwikkeling van de gemeente. De gemeente Waalwijk staat voor de opgave om de positie als werkgelegenheidsgemeente te behouden. Dit vraagt ook om inzet op een duurzame, circulaire economie die bijdraagt aan Brede Welvaart. Dat

betekent dat economische groei in balans moet zijn met klimaatdoelen, energievoorziening en maatschappelijke waarde. Winkelleegstand en de concurrentie met online winkels vragen om nieuwe functies voor de centrumgebieden.

3. De koers: drie centrale ambities

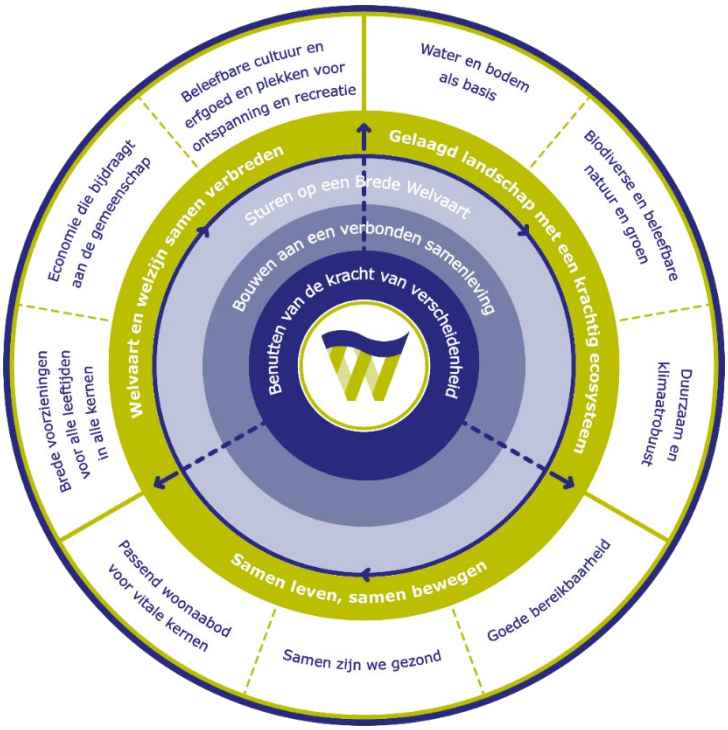
3.1 Inleiding

In de omgevingsvisie geven we richting aan de toekomst van Waalwijk. We versterken de bestaande kwaliteiten van de gemeente en pakken de ruimtelijke opgaven op een Waalwijkse manier. De omgevingsvisie vormt daarmee de ruimtelijke vertaling van de eerder vastgestelde strategische visie.

De koers van die strategische visie is helder: Waalwijk bouwt aan een gezonde, veilige en toekomstbestendige leefomgeving. Dat doen we door te sturen op Brede Welvaart, een verbonden samenleving te bevorderen en de kracht van verscheidenheid te benutten. Deze ambitie krijgt concreet vorm via drie centrale pijlers:

1. Een gelaagd landschap met een krachtig ecosysteem
2. Samen leven, samen bewegen
3. Welvaart en welzijn samen verbreden

De omgevingsvisie werkt deze hoofdambities op twee manieren uit: thematisch en gebiedsgericht. De thematische uitwerking bevat ambities en doelen die gelden voor (bijna) de gehele gemeente. In de gebiedsgerichte uitwerking leggen we specifieke accenten per gebied en beschrijven we wat de algemene ambities daar in de praktijk betekenen.

Figuur 1: De strategische kernambities, drie hoofdambities van de omgevingsvisie en negen thema's

3.2 Thematische uitwerking

Een gelaagd landschap met een krachtig ecosysteem

- **Water en bodem als basis**
  Water en bodem worden leidend in ruimtelijke keuzes. We versterken de sponswerking van de bodem, bevorderen infiltratie en stemmen bouw en inrichting af op de ondergrond om verzakking, wateroverlast en overstromingen te voorkomen. Bewoners worden gestimuleerd om zelf bij te dragen via vergroening en afkoppeling van hemelwater. In samenwerking met regionale partners en via duidelijke beleidsnormen maken we de gemeente Waalwijk toekomstbestendig.
- **Biodiverse en beleefbare natuur en groen**
  In woonwijken en natuurgebieden wordt ingezet op meer een beter groen. Dit doen we door groennormen te hanteren en de biodiversiteit (in de bodem en boven de grond) te versterken met ecologische verbindingen. Waardevolle natuurgebieden zoals de Westelijke Langstraat beschermen we tegen verdroging en (water)vervuiling.
- **Duurzaam en klimaatrobuust**
  In 2043 is Waalwijk een klimaatneutrale en in 2050 klimaatbestendige gemeente. Dat betekent dat de uitstoot van CO_2 dan vrijwel tot nul is teruggebracht of volledig gecompenseerd. Als tussenstap streven we naar een reductie van 49% in 2030 ten opzichte van het niveau van 1990. Om dit te bereiken, zetten we in op de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Bestaande gebouwen worden beter geïsoleerd en gemeentelijke gebouwen hebben in 2030 minimaal energielabel C. Tegelijkertijd wordt de opwek van duurzame energie vergroot, onder meer met zonnepanelen en windparken. Ook benutten we restwarmte efficiënter. Om deze omslag mogelijk te maken, moet het

elektriciteitsnet worden uitgebreid en versterkt. De energietransitie doen we samen. Inwoners en bedrijven worden actief betrokken bij keuzes en uitvoering. Daarnaast ondersteunen we agrariërs in de overgang naar een duurzame en toekomstbestendige landbouw. Ook passen we onze leefomgeving aan op het veranderende klimaat. We vergroten het aandeel groen en water, beperken hittestress en wateroverlast en behouden waardevolle bomen. Zo zorgen we voor een veerkrachtige omgeving die beter bestand is tegen extremere weersomstandigheden.

Samen leven, samen bewegen

- **Passend woonaanbod voor vitale kernen**
  Samen met onze partners zetten we in op een gevarieerd en toekomstbestendig woningaanbod met bijzondere aandacht voor één- en tweepersoonshuishoudens. Deze groep groeit door vergrijzing en veranderingen in de samenleving. Door gericht nieuwbouw en doorstroming te stimuleren, komen ook meer gezinswoningen beschikbaar. Betaalbaarheid is daarbij een belangrijk uitgangspunt.
  We benutten de bestaande ruimte zo efficiënt mogelijk. Dat doen we door te verdichten binnen de bestaande dorpen en stad, onder andere via herstructurering, optoppen, splitsing en transformatie. Daarbij leggen we nadruk op energieneutraal en natuurinclusief bouwen, en op de versterking van het groen in de woonomgeving. Dit alles met oog voor de kwaliteit van leven van inwoners zodat het bijdraagt aan Brede Welvaart. We werken hiervoor nauw samen met regionale partners, waaronder de provincie, woningcorporaties en omliggende gemeenten. Daarnaast stellen we een Volkshuisvestingsprogramma op om voorbereid te zijn op toekomstige woonvraagstukken en veranderende behoeften.
- **Samen zijn we gezond**
  We zorgen voor een gezonde en veilige leefomgeving, waarin overlast en gezondheidsrisico's zoveel mogelijk beperkt worden. In de gemeente Waalwijk geloven we in een nieuwe benadering van zorg en welzijn: slimmer, dichterbij en vooral samen. Hulp, ondersteuning en zorg is laagdrempelig en dichtbij. Wijken zijn veilig, gezond en toegankelijk, waarin iedereen fijn kan leven. Inwoners komen elkaar makkelijk tegen, bijvoorbeeld in aantrekkelijke buitenruimtes, buurtvoorzieningen en bij sportclubs. Onze leefomgeving draagt bij aan Brede Welvaart doordat het gezond en veilig is. Overlast en gezondheidsrisico's worden zoveel mogelijk beperkt.
- **Goede bereikbaarheid**
  We zetten in op duurzame mobiliteit. Wandelen, fietsen en reizen met het openbaar vervoer krijgen voorrang in de inrichting van onze openbare ruimte. We investeren in veilige en aantrekkelijke wandel- en fietsroutes, en versterken het openbaar vervoer tot een robuust, betrouwbaar netwerk. Ook stimuleren we deelmobiliteit als slim en flexibel alternatief voor de eigen auto. Tegelijk werken we aan een verkeersveilige inrichting van wegen en een betere doorstroming op hoofdwegen. Waar mogelijk verminderen we de dominantie van autoverkeer, zodat er meer ruimte ontstaat voor groen, water, ontmoeting, spelen en bewegen. De regio wordt beter verbonden dankzij een snelle busverbinding naar Tilburg en 's-Hertogenbosch (Bus Rapid Transit) en een Hoogwaardig Openbaar Vervoer-

lijn (HOV). Rond ov-knooppunten benutten we kansen voor woningbouw en voorzieningen, waarmee we mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling slim combineren.

Welvaart en welzijn samen verbreden

- **Brede voorzieningen voor alle leeftijden in alle kernen**
  We zorgen voor een goede spreiding van maatschappelijke en commerciële voorzieningen in alle kernen, creëren ontmoetingsplekken en multifunctionele accommodaties en verbeteren het openbaar vervoer zodat iedereen mee kan doen en zich verbonden voelt. Voor jongeren, ouderen en mensen met een beperking zijn er toegankelijke faciliteiten en activiteiten. Cultuur, sport en onderwijs weten elkaar te vinden, waardoor talentontwikkeling tot bloei komt en de sociale cohesie versterkt. We versterken de centra door functies te combineren, levendige verblijfsruimtes te realiseren en lokaal ondernemerschap te ondersteunen, met speciale aandacht voor de unieke karakters van Waalwijk, Waspik en Sprang-Capelle. De centra worden hiermee de huiskamers van elke kern waar onze inwoners met plezier samenzijn.
- **Economie die bijdraagt aan de gemeenschap**
  We stimuleren een economie die niet alleen gericht is op groei, maar ook op welzijn, sociale cohesie en duurzaamheid. We zien kansen voor een bredere circulaire economie met ruimte voor hightech en ambachten. Bedrijventerreinen worden efficiënt en groen ingericht en met ruimte voor hergebruik en circulaire hubs. In het buitengebied ondersteunen we de omschakeling naar een duurzame landbouw. We verbeteren de bereikbaarheid van werklocaties en versterken de band tussen onderwijs en bedrijfsleven door te investeren in stagekansen. Op die manier blijven de jongeren verbonden met de gemeente Waalwijk.
- **Beleefbare cultuur en erfgoed en plekken voor ontspanning en recreatie**
  We koesteren onze geschiedenis en unieke identiteit. Historische plekken en monumentale panden behouden we en we maken ze beter zichtbaar. Waar mogelijk geven we deze gebouwen nieuwe functies die aansluiten bij de behoeften van nu en bijdragen aan de sociale samenhang en het karakter van onze gemeente. Het cultuuraanbod en toeristisch profiel van Waalwijk wordt versterkt door het verhaal van ons leerverleden te benutten en recreatieve netwerken in stad en buitengebied te ontwikkelen, met oog voor natuurbehoud.

3.3 Gebiedsgerichte uitwerking

Woongebieden

De woningvoorraad in Waalwijk wordt beter afgestemd op de veranderende bevolkingssamenstelling. De focus ligt op kwaliteit, levensloopbestendigheid en duurzaamheid. Per wijk is aandacht voor vergroening, waterberging en ruimte voor ontmoeting en beweging. Om jongeren en gezinnen te behouden en vertrokken jongeren te verleiden terug te keren, investeren we in aantrekkelijke woonomgevingen. In de woongebieden in Waalwijk wordt verdicht met op logische plekken hoogteaccenten. In Sprang-Capelle en Waspik blijft het dorpse karakter

behouden, aangevuld met passende woonvormen voor jongeren en senioren. Duurzaamheid staat centraal met circulair bouwen en stimulering van vergroening in bestaande wijken.

Centrumgebieden

Het centrum van Waalwijk is het economische, culturele en sociale hart van de gemeente en directe omgeving. We investeren in hoogwaardige openbare ruimten en een herkenbare entree, waarmee het centrum als groene huiskamer uitnodigend en toekomstbestendig wordt. Met groene wandelroutes worden de karaktervolle binnengebieden, zoals het Wandelpark, het getransformeerde De Els en het Unnaplein, met elkaar verbonden. Met stedelijke verdichting – inclusief betaalbare woningen voor starters en senioren en luxere appartementen – versterken we de levendigheid. In het centrum van Sprang-Capelle en Waspik zetten we in op het vergroten van de leefbaarheid door verdichting en door de verblijfskwaliteit te versterken. Meer groen, water en ontmoetingsplekken dragen bij aan aantrekkelijke dorpsharten waar wonen, werken, winkelen en recreëren samenkomen. Leegstand wordt benut voor woningen of maatschappelijke functies. Alle centra zetten in op langzaam verkeer met veilige fiets- en wandelroutes.

Linten

De karakteristieke lintstructuren zijn van grote waarde voor het landschap en de cultuurhistorie van Waalwijk. We zetten in op behoud en herstel van deze structuren, waarbij nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig worden ingepast. Woningbouw staan we beperkt toe, bijvoorbeeld in de vorm van splitsing of herbestemming. Kenmerkend voor de linten is de mix van wonen en lichte bedrijvigheid. Wonen en lichte bedrijvigheid blijven gemengd mogelijk maar grotere bedrijven worden bij voorkeur verplaatst. Langs de N261 ontwikkelt Waalwijk een leisure-zone als zichtbaar en hoogwaardig visitekaartje van de gemeente, waarbij ruimtelijke kwaliteit centraal staat.

Bedrijventerreinen

We zetten in op brede circulaire bedrijventerreinen die duurzaam bijdragen aan Brede Welvaart. We stimuleren hergebruik van grondstoffen, samenwerking in energieoplossingen en circulaire productie. De gemeente maakt per bedrijventerrein een afweging in functie, locatie en ruimtelijke samenhang. Per terrein maken we een afweging van functie, ligging en ruimtelijke samenhang, bijvoorbeeld:

- Haven geeft exclusief ruimte aan grootschalige logistiek.
- Maasoever-Scharlo biedt ruimte voor havengebonden bedrijvigheid.
- Zanddonk groeit verder door tot een gemengd stedelijk gebied, met onder meer leisure, voorzieningen en perifere detailhandel.

Langs zichtlocaties aan de A59 en N261 streven we naar hoge ruimtelijke en architectonische kwaliteit. De bereikbaarheid wordt verbeterd via infrastructuurinvesteringen, een mobiliteitshub en veilige fietsroutes.

Sport- en recreatiegebieden

Het Halvezolenpad wordt verder ontwikkeld tot een langgerekt stadspark dat de kernen van de gemeente Waalwijk verbindt en een centrale drager is voor sport-, speel- en ontmoetingsplekken.

Sportparken De Gaard en Olympia krijgen een multifunctioneel karakter, ook Waspik sluit hierbij aan met een nieuwe sportaccommodatie nabij het Halvezolenpad. Natuur en recreatie worden gecombineerd in het Hoefsvengebied. De gemeente wil de unieke ligging aan het water beter benutten voor recreatie. De Overdiepse Polder wordt recreatief versterkt en de jachthaven bij Capelle zou kunnen worden uitgebreid. Een fijnmazig fiets- en wandelroutenetwerk verbindt deze gebieden en versterkt de recreatieve kwaliteit.

Agrarisch buitengebied
Het buitengebied staat voor grote opgaven rond natuur, stikstof, water en landbouw. Beleidsontwikkelingen op rijks- en provinciaal niveau, zoals de Aanpak Landelijk Gebied (ALG), de Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) in de schil rond de Westelijke Langstraat en de Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen, de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) en de Kaderrichtlijn Water (KRW), zullen de koers mede bepalen. De gemeente Waalwijk werkt actief samen met agrariërs aan een duurzame landbouwtransitie. We streven naar vormen van landbouw die passen bij de draagkracht van de bodem en bij de omgeving. Bufferzones rondom natuurgebieden versterken landschap en biodiversiteit. Kleinschalige recreatie biedt nieuwe verdienmodellen en verhoogt de landschapsbeleving. De afwisseling van landschapstypen in het buitengebied is waardevol en moet behouden blijven en versterkt worden. Nieuwbouw blijft beperkt en nieuwvestiging van veehouderijen is onwenselijk om verdere verstening tegen te gaan.

Natuurgebieden
De gemeente werkt met partners aan natuurherstel, met hogere waterstanden in de Westelijke Langstraat en vernatting van de Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen. Samen met de provincie werken we aan een robuust groenblauw netwerk wat natuurgebieden met elkaar verbindt. In de kleinere natuurgebieden De Vest, De Zandput en Het Eendenest staat natuurbehoud centraal, met focus op biodiversiteit en ecologische verbindingen.

4. De uitvoering en monitoring

De uitvoering van de omgevingsvisie is een gezamenlijke opgave. De gemeente Waalwijk werkt hierin actief samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Alleen samen kunnen we de ambities waarmaken.

De omgevingsvisie wordt op verschillende manieren uitgewerkt, zoals in concretere programma’s en het omgevingsplan, waarin regels staan over de fysieke leefomgeving. Hierin wordt duidelijker hoe we onze doelen en ambities willen realiseren. Bij initiatieven gaan we met heldere spelregels werken om een voortvarend planproces te bereiken. Daarnaast leggen we vast hoe we omgaan met grondbeleid, financiële uitvoerbaarheid en kostenverhaal.

In een milieueffectrapport worden de milieugevolgen van de visie in beeld gebracht, voordat het besluit wordt genomen of het plan wordt vastgesteld.

Deze eerste omgevingsvisie voor de gemeente Waalwijk zet een eerste stap richting volledige strategische beleidsintegratie. Het uiteindelijke doel is dat de omgevingsvisie dé centrale plek wordt voor al het strategisch ruimtelijk beleid. Dat betekent dat de visie regelmatig wordt geëvalueerd en geactualiseerd.